

людей, їх почуттів, гідності.

Перспективи подальшого дослідження, на наш погляд, пов'язані з добором доцільних форм і методів формування такої поведінки учнів та змісту діяльності ЗНЗ з дієвої ранньої профілактики підліткової злочинності.

Література:

1. Белозерова Л.И. Основы теории и методики воспитательной работы школы с трудными детьми. – Киров, 1992.
2. Злочинність неповнолітніх: причини, наслідки та шляхи запобігання: Навч. посібник / С.І.Яковенко, Н.Ю.Максимова, Л.І.Мороз, Л.А.Мороз. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2006. – 260 с.
3. Колесов Д.В. Поведение: физиология, психология, этика: Учеб. пособие. – М.: Из-во Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2006. – 696 с.
4. Сучасні стратегії міліції щодо профілактики злочинності неповно-літніх: Навч. посібник / Л.І.Мороз, Р.Г.Коваль, Н.М.Прокопенко та ін. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2008. – 210 с.

Сандецкий С.А.

ПРИЧИНЫ ПОДРОСТКОВОЙ ПРЕСТУПНОСТИ И ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ПОВЕДЕНИЯ УЧЕНИКОВ ОУЗ

Статья посвящена вопросам подростковой преступности как социально-педагогической проблеме. Рассмотрены проблемы возникновения, раскрыты причины и последствия совершения преступлений и право-нарушений подростками в возрасте от 12 до 16 лет, высветлено основные пути преодоления этого явления.

Ключевые слова: поведение подростков, правонарушения, подростковая преступность, профилактика противоправного поведения.

Sandetsky S.A.

THE REASONS OF JUVENILE CRIME AND WAYS OF FORMATION OF NORMATIVE-LEGAL BEHAVIOUR OF THE SECONDARY SCHOOL PUPILS

The article is devoted to juvenile crime as a social and pedagogical problem. The problem of origin, reason and consequences of minor offence and crime committed by children aged 12-16 is examined and considered. Headways of pedagogical work of establishment of general education concerning this phenomenon are outlined.

Key words: juvenile behaviour, breaking of the law, teenagers' crime, preventive measures against unlawful behaviour.

УДК 378.013.42 (043.3)

Фурдуй С.Б.*

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОБДАРОВАНИХ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглядається одна з найважливіших проблем навчально-виховного процесу ВНЗ, з'ясовується поняття «обдарований студент», «соціально обдарований студент», «соціально-педагогічна діяльність», технологічні особливості навчання та виховання обдарованих студентів-майбутніх соціальних педагогів вищого навчального закладу в умовах організації професійної підготовки майбутнього фахівця.

Ключові слова: обдарований студент, соціально обдарований студент, соціально-педагогічна діяльність, технологічні особливості навчання та виховання, професійна підготовка майбутнього фахівця.

* © Фурдуй С.Б.*

Соціально-педагогічні основи соціалізації обдарованих студентів – складна наукова проблема, що містить, як мінімум, економічний, соціально-педагогічний, філософський, соціологічний, психологічний, культурологічний та інші гуманітарні аспекти. У будь-якому із названих аспектів, коли розглядається проблема соціалізації особистості чи окремих соціально-демографічних груп, існує своє специфічне уявлення про цей феномен. Для сучасної науки становить неабиякий інтерес проблема студентства і процес її соціалізації, різні аспекти соціально-педагогічної діяльності в умовах вищого навчального закладу.

Для підвищення рівня соціалізації обдарованих студентів – майбутніх соціальних педагогів потребується створення таких соціально-педагогічних умов, механізмів і засобів, що сприяють розвитку особистості в пізнавальній діяльності й усіх її позитивних властивостей, особистих здібностей і професійних якостей та особливостей у аспекті «людина-людина», які формуються під час активної готовності до соціально-педагогічної діяльності.

Соціально-педагогічна діяльність у сучасних вузах зі студентською молоддю забезпечується диференційованим підходом до різних категорій молоді та наявних у них проблем; студентським самоврядуванням на основі міцної бази нормативних документів та високим рівнем активності молоді в організації життєвого простору кожного студента, групи студентів та усієї виховної роботи у вищому навчальному закладі. Такі основні властивості соціально-педагогічної діяльності, як відкритість, доступність, отримання різних видів соціальної допомоги сприяють соціальній справедливості студентської молоді незалежно від політичних, соціальних, економічних, генетичних, статевих відмінностей. Тому і постає завдання створення відповідних соціально-педагогічних умов щодо системності й безперервності соціально-педагогічної діяльності, що створюють умови вирівнювання соціальних відмінностей у студентському середовищі, а це у свою чергу, потребує необхідності вирішення низки проблем: виявлення педагогічних механізмів формування особистісних та професійних якостей обдарованості особистості; створення нових технологій, спрямованих на розвиток цих якостей; визначення основних складових, що визначають зміст діяльності обдарованих студентів.

Сутність проблеми обдарованості досліджували А. Біне, Дж. Гілфорда, Ю. Гільбуха, В. Зінченка, Г. Костюка, О. Ковальова, В. Моляка В. Мясичева, Н. Лейтеса, Дж. Рензулі, А. Танненбаума, Б. Теплова; трьохкомпонентну теорію обдарованості розглядає Дж. Рензулі. Досліджувалися такі питання як: класифікація видів обдарованості, загальна обдарованість, інтелектуальна обдарованість, поняття «інтелект» (Г. Айзенка, Х. Гарднера, Дж. Гілфорда, Р. Кеттелла, Ч. Спірмена, Р. Стернберга, Л. Терстоуна). Науковці Л. Виготський, Гільфорд, Б. Теплов, А. Матюшин та ін. визначали обдарованість, як індивідуальну якість, що базується особливим чином, розвиненим профілі особистості, тобто на загальних і особливих передумовах, розвинених на особливому рівні активності. Ці передумови спричиняються або забезпечують характерне ставлення особистості до з навколишньої природи й суспільства, тобто соціалізації обдарованого індивіда.

Вивченню проблем соціалізації присвятили свої праці такі вчені, як А. Волович, В. Гуров, А. Мудрик; українські дослідники: Н. Завгородня, А. Капська, Н. Лавриченко, М. Лукашевич, П. Плотніков, С. Харченко та інші. Дослідження свідчать, що поглиблення кризових явищ і погіршення соціально-економічної ситуації в країні суттєво впливають на рівень соціальних стосунків у суспільстві і, в першу чергу, на найбільш вразливі групи населення – дітей та молодь, та зокрема на процес їх соціалізації. Це дозволяє стверджувати, що соціально-педагогічний процес – це процес, спрямований на створення соціально-економічних, організаційних, правових, соціально-виховних, соціально-

педагогічних умов для соціального становлення та розвитку студентської молоді, найповнішої реалізації їх потреб, інтересів та творчих проектів сучасності.

Мета статті розкрити технологічні особливості навчання та виховання обдарованих студентів-майбутніх соціальних педагогів вищого навчального закладу в умовах організації професійної підготовки майбутнього фахівця.

У педагогічній концепції соціалізації, за Н. Лавриченко [2] як логічне розгортання внутрішнього педагогічного змісту має відображення об'єктивних закономірностей буття та розвитку цього феномену в конкретній системі його соціально-педагогічних відносин. Через це обдарованість стає методологічним підґрунтям визначення ефективності соціалізації як предметного поля в соціально-педагогічному дослідженні, забезпечуючи передусім соціально-педагогічну діяльність у системі «студент-педагог-студент».

Окрім сказаного, доцільно підкреслити, що *соціально-педагогічна діяльність* – це ще й різновид професійної діяльності, спрямований на надання допомоги особистості у процесі її соціалізації та засвоєння нею соціо-культурного досвіду, а також на створення умов для її самореалізації в суспільстві [2, с. 103]. Саме тому вона здійснюється соціальними педагогами в різних освітніх установах, так і в інших установах, організаціях, об'єднаннях, в яких може перебувати дитина чи молода людина. Соціально-педагогічна діяльність завжди є адресною, спрямованою на конкретного індивіда й розв'язує її індивідуальні потреби, що часто з'являються у процесі соціалізації та інтеграції в суспільство. Така діяльність дозволяє вивчати особистість і середовище, яке її оточує, упорядковує індивідуальні програми допомоги цій особистості, а тому така діяльність є локальною, обмеженою тим часовим проміжком, за час якого вирішується проблема індивіда.

У такому випадку, ми звертаємо увагу на деякі напрями соціально-педагогічної діяльності, які розглядає науковець Л. Міщик [5, с. 74-75], що потребують творчого мислення фахівця до ефективного рішення проблеми:

1) діяльність з профілактики явищ дезадаптації (соціальної, психологічної, педагогічної), підвищення рівня соціальної адаптації особистості за допомогою їх особистісного розвитку;

2) діяльність із соціальної реабілітації індивіда, що має ті або інші відхилення від норми.

Оскільки та чи інша проблема особистості здебільшого має внутрішні, особистісні, і зовнішні аспекти, соціально-педагогічна діяльність зазвичай уключає дві складові;

- безпосередню роботу з особистістю;
- посередницьку діяльність у налагодженні стосунків індивіда з середовищем, що сприяє її соціально-культурному становленню й розвитку.

Це засвідчує, що соціально-педагогічна діяльність заснована на професійній взаємодії в системі «людина-людина». Тому зміст професійної підготовки майбутнього соціального педагога визначається вирішенням проблем у потребах, в інтересах як соціальних груп населення, так і молоді. Нагромадження знань і соціокультурний досвід людства дозволяє бути більш обізнаним у соціальній сфері та професійній педагогіці. Саме система соціально-педагогічної діяльності у плані надання допомоги людині, сім'ї, групі осіб, які потрапляють у складну ситуацію, шляхом надання матеріально-фінансової, морально-правової, психолого-педагогічної підтримки, засвідчує реальні можливості суспільства й держави у сфері захисту, підтримки й допомоги людині.

Звичайно, реалізовувати соціально-педагогічну діяльність може лише та людина, яка володіє відповідними професійно якісними характеристиками. У зв'язку з цим заслуговують на увагу деякі аспекти цінностей не лише особистості, але й професійної діяльності соціального педагога, що свідчить про їх взаємодію та єдність.

Цінності професійної соціально-педагогічної діяльності можна сприймати як певну домінуючу потребу – служити своєю професією на благо інших людей, яка орієнтує (чи акумулює) професійно-особистісну активність соціального педагога чи соціального працівника в досягненні гуманної мети.

Узявши за основу характерні потреби особистості й співвідніси їх з новою професією в Україні, її гуманістичним змістом, можна назвати такі групи *цінностей соціально-педагогічної діяльності*, які окреслює Л. Міщук [5, с. 92-93]:

- 1) цінності альтруїстичного характеру, що відображають специфіку професійної діяльності, (допоможи іншому, тому, хто потребує твоєї підтримки);
- 2) цінності етичної відповідальності перед професією (соціальний педагог захищає гідність і цілісність професії, примножує етичні принципи, норми, знання та місію соціальної роботи, яка, як і інша галузь знань, перебуває у процесі постійного розвитку і збагачення тощо);
- 3) цінності, пов'язані з потребами самореалізації, самоактуалізації та самовдосконалення особистості соціального педагога й досягнення професіоналізму діяльності.

Структурний і якісний аналіз *цінностей соціально-педагогічної роботи* як професійної діяльності відображає їх комплексний характер, гуманістичну природу й сутність. А.Капська стверджує, що гуманістичний ідеал – самоцінність особистості – визначає зміст і призначення цієї діяльності, а її цінності тією чи іншою мірою відображають визнання гармонії суспільних і особистих інтересів, пріоритету загальнолюдських цінностей (істина, здоров'я, мир, милосердя, добро, допомога іншій людині тощо). У зв'язку з цим основним завданням соціально-педагогічної роботи є встановлення балансу між відповідальністю суспільства перед особистістю й особистістю перед суспільством [1, с. 20-21].

Окрім сказаного, доцільно підкреслити, що *соціально-педагогічна діяльність* це ще й різновид професійної діяльності, спрямована на надання допомоги особистості у процесі її соціалізації та засвоєння нею соціо-культурного досвіду, а також на створення умов для її самореалізації в суспільстві. Саме тому вона здійснюється соціальними педагогами в різних освітніх установах, так і в інших установах, організаціях, об'єднаннях, у яких може перебувати дитина чи молода людина.

Для підвищення рівня соціалізації обдарованих студентів – майбутніх соціальних педагогів потребується створення таких педагогічних умов, механізмів і засобів, що сприяють розвитку особистості в пізнавальній діяльності та всіх її позитивних властивостей, особистих здібностей і професійних якостей та особливостей в аспекті «людина-людина», що формуються під час активної готовності до соціально-педагогічної діяльності.

У центрі зору соціально-педагогічної діяльності зі студентською молоддю, яка навчається незалежно від укладу суспільства й наявності ієрархії цінностей, особливості, повинні бути: норми, що регулюють діяльність суспільства відносно студента; норми, що визначають обов'язки молоді відносно держави, отримання освіти, людей, до самих себе; норми, що виступають у вигляді ідеалів життєдіяльності молоді, яка навчається; норми, професійні вимоги, що пред'являються до молодого спеціаліста в сучасних умовах; норми-заборони, що контролюють та коригують взаємовідносини людини й суспільства на соціальному, міжособистісному та особистісному рівнях взаємодії.

Соціально-педагогічна діяльність у вищих навчальних закладах здійснюється за такими пріоритетними напрямками: соціальна профілактика та допомога, соціальна адаптація, соціальний захист та охорона прав молоді, соціальна корекція, соціальна реабілітація (з власними їм підсистемами), змістом, формами й методами організації

навчально-виховного процесу.

Пошук ефективних форм навчання й виховання, що забезпечують успішну соціалізацію, останніми роками пов'язують з такими способами організації соціальної діяльності у вищому навчальному закладі, а саме: а) індивідуальні, що передбачають виконання соціально-педагогічних напрямів відповідно до потреб особистості та характеру проблем, які постали перед нею. Це консультації, індивідуальні бесіди, інформування, соціальні (матеріальні, моральні, оздоровчі, реабілітаційні) послуги, діагностика проблем, соціальний патронаж, соціальна терапія, обстеження та лікування, попередження і позбавлення шкідливих звичок; б) групові – спосіб організації діяльності соціального педагога з невеликою групою студентів щодо розв'язання однієї загальної проблеми. До групових способів організації соціальної діяльності можна віднести: соціально корисну діяльність, соціальну освіту, створення виховного середовища в групі, залучення студентів до діяльності молодіжних клубів, наукової роботи, проведення бесід, лекцій, інструктажу, психолого-педагогічної корекції, соціально-правової допомоги, роботи з молоддю сім'єю, розв'язання конфліктів, спілкування, диспут; в) колективні передбачають одночасну соціально-педагогічну діяльність щодо вирішення однієї проблеми з великою групою студентів (академічна студентська група, молодь вищого навчального закладу, викладацький склад): соціальна освіта, допомога, юридичні консультації щодо вирішення проблем колективу, культурні, художні, спортивні форми організації дозвілля, захист прав студентсько-викладацького складу, реконструкція соціокультурного оточення студентів; створення позитивної студентської думки щодо багатоаспектності проблем молоді.

Ефективність системи соціально-педагогічної діяльності з обдарованою студентською молоддю-майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах забезпечується: гуманістичним, особистісно орієнтованим, кордоцентричним і культурологічним підходами, педагогічним стимулюванням самопомоги в процесах соціалізації та самовизначення, організаційно-педагогічною взаємодією «викладач-студент».

На основі попереднього аналізу соціально-педагогічної роботи з обдарованими студентами-майбутніми соціальними педагогами, виявили, що навчально-виховний процес педагогічної вищої освіти не охоплює таке питання, як: соціально-педагогічна діяльність у соціалізуючому процесі обдарованих студентів, тому ми намагаємося дослідити в експериментальній роботі проблему ефективності соціалізації соціально обдарованих студентів майбутніх соціальних педагогів до готовності соціально-педагогічної діяльності.

Отже, ми виходимо з розуміння *соціальної обдарованості* як індивідуальної потенційної своєрідності внутрішніх (задатки, можливості) та зовнішніх (сприятливе соціальне середовище) передумов для розвитку соціально обдарованої особистості до рівня вищого за умовно «достатнього», завдяки яким вони може досягти значних успіхів у соціально-педагогічній діяльності.

Діагностична робота щодо виявлення соціально обдарованого студента-майбутнього соціального педагога – тривалий процес, пов'язаний з аналізом розвитку конкретного індивіда. Ефективна ідентифікація соціальної обдарованості за допомогою якої-небудь одноразової процедури, наприклад тестування, не можлива. Тому замість одномоментного відбору соціально обдарованих особистостей необхідно направляти зусилля на поступовий, поетапний пошук, спираючись на компоненти соціальної обдарованості у процесі навчання та виховання за спеціальними програмами (у системі додаткового утворення), або в процесі індивідуалізованого утворення.

Залежно від вищезазначеного, ми застосували такі види самостійної роботи: а) за

формою; б) за обсягом й тривалістю; в) за рівнем самостійності й творчості. Зробили акцент індивідуалізованого навчання, з метою виявлення соціально обдарованих студентів за фахом соціальний педагог, за такими цілями: адаптація змісту, методів і темпів у навчальній діяльності соціально обдарованого студента до його особливостей; збереження й подальший розвиток індивідуальності соціально обдарованого студента, його потенційних можливостей, вияву соціальних здібностей; сприяння засобами індивідуалізації самостійному виконанню навчальних програм кожного студента, попередження неуспішності; поліпшення навчальної мотивації навчань і розвиток пізнавальних інтересів; формування особистісних якостей: самостійності, працьовитості, самоактуалізації.

Висновки: соціально-педагогічна діяльність впливає на процес соціалізації студента, що охоплює проблематику навчання й виховання та є передумовами й засобами соціалізації як кінцевої мети педагогічного процесу. Таким чином дидактика і теорія виховання можуть у подальшому розглядатися під таким кутом зору як концептуальні складові педагогічної теорії соціалізації, у нашому випадку, соціалізації обдарованих студентів – майбутніх соціальних педагогів вищого навчального закладу.

Література:

1. Капська А.Й. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / А.Й. Капська, О.В. Безпалько, Р.Х. Вайнола. – К., 2002. –164 с.
2. Лавриченко Н.М. Педагогіка соціалізації: європейські абрисы /Н.М.Лавриченко. – К.: ВІРА ІН САЙТ, 2000. – 444 с.
3. Лейтес Н.С. Возрастающая одаренность и индивидуальные различия /Н.С.Лейтес. – М., 1997. – 151 с.
4. Лукашевич М.П. Соціалізація / М.П.Лукашевич. – Київ, 1998. – 110 с.
5. Міщик Л.І. Професійна підготовка соціального педагога / Л.І.Міщик. – Запоріжжя, 1996. – 104 с.

Фурдуй С.Б.

ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛИЗАЦИИ ОДАРЕННЫХ СТУДЕНТОВ-БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ В УСЛОВИЯХ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

В статье рассматривается одна из важнейших проблем учебно-воспитательного процесса ВНЗ, предоставляется раскрытия понятия «одаренный студент», «социально одаренный студент», «социально-педагогическая деятельность», технологические особенности обучения и воспитания одаренных студентов высшего учебного заведения в условиях организации профессиональной подготовки будущего специалиста.

Ключевые слова: одаренный студент, социально одаренный студент, социально-педагогическая деятельность, социально-педагогическая деятельность, технологические особенности обучения и воспитания, профессиональная подготовка будущего специалиста.

Furduj S. B.

PECULIATIES OF SOCIALIZATION OF GIFTED STUDENTS – FUTURE SOCIAL PEDAGOGUES IN THE CONDITIONS OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

The article examines one of the most important problems of educational and up-bringing process in higher educational establishments, outlines the notions «gifted student», «socially gifted student», «social-pedagogical activity», technological peculiarities of teaching and up-bringing of gifted students of higher educational establishment in the conditions of organization of professional preparation of future specialist.

Key word: gifted student, socially gifted student, social-pedagogical activity, technological peculiarities of teaching and up-bringing, professional preparation of future experts.